

poukázal na nutnost zohlednit v bádání i předvedění návštěvníků. Politické zlomy, které byly tematizovány, zároveň ukázaly na zajímavé kontinuity (a to nejen v případě významných muzejníků).

Na závěr je třeba poděkovat organizátorkám za skvěle připravenou konferenci a říci, že tematika muzeí a jejich role

ve společnosti se touto konferencí zdaleka nevyčerpala. V sále byla zmíněna konference v estonském Tartu (Museums as Agents of Memory and Change), která se bude konat již v dubnu 2019.

Jana Nosková
(EÚ AV ČR, v. v. i., Brno)

70 let srbského Etnografického ústavu Srbské akademie věd a umění

V loňském roce oslavil Etnografický ústav Srbské akademie věd a umění (Etnografski institut SANU) v Bělehradě sedmdesát let od svého založení. Ústav, v jehož čele stojí Dragana Radojičić, patří mezi agilní spolupracující instituce Etnologického ústavu AV ČR, v. v. i. Jubilejní rok připomněl bělehradský ústav více aktivitami a slavnostními příležitostmi, prostřednictvím kterých se prezentoval jak před srbskou veřejností, tak v odborných kruzích.

Etnografie se v Bělehradě vyučovala už koncem 19. století na tzv. Velké škole (předchůdce univerzity) v rámci historicko-geografického oddělení, od roku 1895 jako součást Geografického semináře antropogeografa Jovana Cvijiće. Přednášeli zde také Cvijićovi talentovaní studenti, především Jovan Erdeljanović. V roce 1906 byl na bělehradské univerzitě otevřen samostatný studijní obor etnografie; tomu předcházelo založení Etnografického muzea v Bělehradě v roce 1901. Etnografický ústav SANU byl založen v roce 1947 a dnes je nejvýznamnější vědecko-výzkumnou institucí v Srbsku, která se zabývá výzkumem kultury v etnologickém a antropologickém diskurzu, tedy výzkumem kulturního dědictví, identity a každodenního života obyvatel Srbska a Srbů v zahraničí.

Etnografický ústav vznikl nejprve jako platforma pro vydávání významného periodika, *Srbského etnografického sborníku* (*Srpski etnografski zbornik*), který v rámci Akademie věd vycházel od roku 1894 (Srbská akademie věd a umění, dříve Srbská královská akademie, vznikla v roce 1886.) Počátky činnosti ústavu byly určovány přímo strukturou periodika a výzkum byl koncipován pod vlivem antropogeografické školy Jovana Cvijiće. Velká pozornost byla věnována také výzkumu folkloru. Postupně se práce ústavu měnila, od širších antropogeografických a folkloristických témat se obracela k etnologickým výzkumům v užším slova smyslu. Nejprve to byl výzkum kulturní změny ve venkovských oblastech, které podléhaly vlivům modernizace a urbanizace, později také výzkum kultury národnostních menšin v Srbsku. Od 70. let 20. století práci srbských kolegů inspirovaly různé etnologické, kulturně antropologické a sociálně antropologické teorie. Tehdy se na příkladu srbské emigrace začala zkoumat etnicita a identita, studium současné venkovské a městské kultury získalo nový úhel pohledu. Od skromných počátků, kdy v ústavu pracovali kromě externích spolupracovníků jen čtyři vědečtí pracovníci na plný úvazek, se Etnografický ústav SANU vyvinul v instituci s dnešními

více než třiceti výzkumnými pracovníky, včetně doktorandů.

Od roku 1952 vydává Etnografický ústav periodikum *Glasnik Etnografskog instituta SANU (Zpravodaj Etnografického ústavu SANU)*, ediční řadu Sborník prací EÚ a vědecké publikace svých pracovníků. Pracovníci ústavu realizovali v letech 2011–2018 následující projekty podporované domácími ministerstvy: Kulturní dědictví a identita; Multietnicita, multikulturalismus, migrace – současné procesy; Strategie identity: současná kultura a religiozita; Interdisciplinární výzkum kulturního a jazykového dědictví Srbska a tvorba multimediálního internetového portálu *Slovník srbské kultury*.

Při příležitosti oslav jubilea ústavu se 8. až 10. září 2017 v muzeu v přírodě *Staro selo* v Sirogojnu konala mezinárodní konference *Retrospektivy a perspektivy v etnologii a antropologii*, které se zúčastnili představitelé české, maďarské, ruské, slovenské, chorvatské a slovinské akademie věd. Jedním z hlavních témat setkání bylo ohlédnutí za dějinami etnologie a antropologie v těchto zemích (především ve 20. století), přičemž bylo konstatováno, že srbská etnologie ovlivnila některá směřování příbuzných oborů v ostatních zemích jihovýchodní a střední Evropy. Pohled do budoucnosti se soustředil na otázky teorie, metodologie a na interdisciplinární perspektivu našeho oboru. Více než padesát domácích i zahraničních účastníků představilo nejnovější výsledky výzkumu identity, rituálů, současné kultury a kulturního dědictví, a také etnomuzeologie. Příslušná balkánská pohostinnost vytvářela výborné podmínky pro živé kolegiální diskuse směřující ke konkrétní spolupráci mezi jednotlivci a institucemi. Etnologický ústav AV ČR převzal plaketu za spolupráci obou institucí.

Součástí oslav byla také prezentace reprezentativního díla *Malý slovník srbské*

kultury. Etnologie a antropologie (Beograd 2017), včetně prezentace nejnovějších publikací Etnografického ústavu SANU v říjnu v Novém Sadu, Zaječaru a na knižním veletrhu v Bělehradě. Představení nových knih a zejména zmíněného slovníku se konalo na jaře 2018 také v Brně za organizační spolupráce Ústavu evropské etnologie MU a Etnologického ústavu AV ČR. Slovník představuje první díl nové edice *Malých lexikonů srbské kultury* a konceptuálně, lexikograficky i graficky slouží jako předobraz lexikonů i pro další obory (literatura, archeologie, dějiny umění aj.). Graficky zdařilé vydání obsahuje výběr sedmdesáti klíčových pojmů a osobností etnologie a antropologie. Autory jsou pracovníci Etnografického ústavu SANU, kteří v souladu se současnými vědeckými a společenskými tendencemi realizovali významný úkol ústavu v jeho sedmdesátileté historii.

V listopadu 2017 se uskutečnila v centru Bělehradu nedaleko budovy SANU v Galerii vědy a techniky výstava *Vzpomínání vzpomínek (Sećanje na sećanja)*. Tato akce byla koncipovaná jako prezentace etnologických a antropologických výzkumů, jako pohled na dějiny terénních výzkumů, ale snažila se také zdůraznit jejich význam v dnešní orientaci oboru. Byl zde prezentován stručný průřez dějinami ústavu od jeho založení až do současnosti, včetně projektů, v rámci kterých byly realizovány rozličné terénní výzkumy, a vizualizovány zeměpisné oblasti, kde se realizovaly. Práce v terénu byly zobrazeny v dostatečné šíři: od potřebného vybavení přístroji, přes fotografie z výzkumů až k výsledkům – ručně psaným poznámkám z terénu, zvukovým a vizuálním záznamům z různých období až k vydaným publikacím. Vzpomínky akterů se objevily v sérii videozáznamů a doplněk k výstavě tvořil cyklus přenášek. Důležitým aspektem výstavy byl sebereflexivní

pohled na samotný proces výzkumu a jeho výsledky. Výstava zaujala i širší veřejnost svou popularizací obsahových i metodologických specifik našeho oboru. Podle srbských etnologů nejsou etnologická a antropologická témata dostatečně zastoupena v osnovách

srbských škol, a proto se pracovníci Etnografického ústavu SANU svojí soustavnou činností na poli popularizace oboru, prezentace výzkumů a nových publikací snaží tuto situaci zlepšit.

Jana Pospíšilová (EÚ AV ČR, v. v. i., Brno)